

Baktay 1906-ban, 16 évesen látja Buffalo Bill vadnyugati indián-cowboy vándortársulatát, ami megragadja mindig is élénk kamaszfantáziáját. („Buffalo Bill pesti szereplése nekem mindent felülmúló élmény volt. [...] Harasztin majd én is megszervezek és bemutatok egy Wild West előadást!” – *Homo ludens*, 2013) És még abban az évben valóban meg is szervezi az első előadást barátaival. Később, már felnőtt korában, hároméves indiai

ALIAS 3

HEVERŐ BÖLÉNY

Egy dunai indián törzsfőnök

BAKTAY ERVIN (1890–1963)

„kalandtúrája” (1926–1929) után hazatérve Heverő Bölény (Lazy Buffalo) néven dunai indián törzset alapít, aminek Főnöke lesz. Nagy dicsőségnek számított, hogy a Törzset 1937-ben felvette tagjai közé az *Indian Association of America*; az talán már kevésbé, hogy a társaság elnöke, a szokatlan előéletű Dr. Barnabas S’hiuhushu valójában félvér indián volt (vagy még az se). Időközben Baktay indián szerzőket is fordít, Hosszú Lándzsát és Szürke Bagolyt, hogy könyveiket az autentikus indián élet példájaként aposztrofálja írásaiban. A két szerző identitáshamisítása csak haláluk után derül ki. A magát feketelábúnak kiadó Hosszú Lándzsa (*Hosszú Lándzsa emlékezései. Egy indiánfőnök önéletrajza*, 1934) felmenői között az indiánok (nem feketelábúak!) mellett feketék és fehérek is jócskán voltak. Indián gyerekkorára való visszaemlékezései alapvetően azokból az élményeiből fakadtak, amiket az indiánokkal való beszélgetései során gyűjtött össze. Szürke Bagoly pedig remek hődtörténetei (*A vadon fia*, 1931; *A rengeteg zarándokai*, 1934; *Két kicsi hód*, 1935) és állítása ellenére, hogy 12 éves koráig nem hallott angol beszédet, fehér származású sápadtarc volt Angliából. (Ahol ő is gimnazistaként látta 1903-ban Buffalo Bill vadnyugati cirkuszát, és akit az odzsibve törzs fogadott be, mert olvasmányélményei alapján indián szeretett volna lenni.) „...ebben a könyvében megírta életének legfontosabb szakaszát és azokat a nagy horderejű élményeket, amelyek őt, a vadon hű fiát, vadászból és vadfogóból az üldözött vad barátjává, védelmezőjévé tették.” – írja Baktay *A rengeteg zarándokai* előszavában. Arról természetesen sem az előszóíró, sem mások nem tudhattak, hogy valójában Szürke Bagoly 19 éves felesége (az egyetlen igazi indián a történetben), az irokéz Anahareo találta meg a hódokat és találta ki a történeteket. Ugyanakkor Baktaytól – akit Szürke Bagoly testvérének nevezett egy neki írott levelében – nem lehetett idegen ez a „játékosság”, és talán a Szürke Bagoly halála után felbukkanó öt feleség jelentkezése tetszett is volna neki...

Ezek után jogosan kérdezhetnénk, hogy akkor ki is volt valójában a kitűnő indológusként is ismert dunai törzsfőnök, Heverő Bölény (vagy Baktay

Ervin)? Kelényi Béla, az életmű egyik legavatottabb ismerője remekül összefoglalja: „Festőművész, műfordító, utazó, újságíró, földrajztudós, seriff, indiánfőnök, indológus, orientalista, művészettörténész, saját bevallása szerint pedig »homo ludens«”. Kicsit árnyaltabban, a *Káma Szútra* 4 (1920) magyarra átültetője, az egyik első magyar jóga- (*A diadalmas jóga*, 1942) és asztrológiai könyv (*A csillagfejtés könyve*, 1942) megírója is egyben, akinek szellemiségére és humorára jellemzően, kedvenc könyve a *Huckleberry Finn*, „a Törzs alapvető szent könyve, amelyből sűrűn idéznek, mert minden alkalomra akad benne megfelelő szentencia...” (Törzsi Nagy Lexikon). Ezek alapján könnyen belátható, hogy nem véletlenül fordította le újra a *Huckleberry Finnt* Baktay. (Tegyük hozzá, hogy a remek ifjúsági regényt az a Mark Twain írta, aki olyan keményen és talán kissé igazságtalanul elverte a port a Cooper-indiánregények stílusán.) Baktay tehát egy meglehetősen szabad és könnyed szellemű „átváltozó művész”, akiben a tudós kíváncsisága mellett ott van egy gyermek érdeklődése és lelkesedése is; így válhatott igazán autentikus indián főnökké itthon, Magyarországon.

A tematikus szám felépítésre vonatkozó konkrét tudnivalókat elmondják indián társaim: Nyílhegy és Sárga Haj. Köszönet nekik! A Főnökkel egykor együtt indiánózó Nyílhegynek kimeríthetetlen tudásáért, folyamatos segítségéért, a remek bevezetőkért és közreadott dokumentumokért. Sárga Hajnak pedig az alapos, átgondolt koncepcióért, és annak pontos megvalósításáért, kivitelezéséért.

Csendes Toll